

KIÁLLÍTÁS

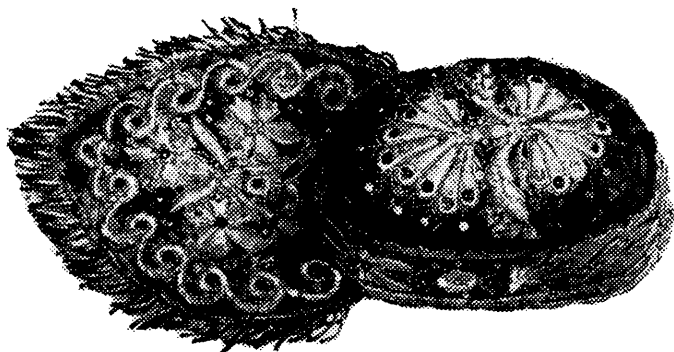
REPREZENTATÍV NÉPRAJZI KIÁLLÍTÁS

Április közepétől május elejéig az újvidéki Vajdasági Múzeumban a jugoszláviai népművészet kiállításának anyagában gyönyörködhetnek a látogatók. A mintegy négyszáz kiállított tárgyat a ljubljanai, zágrábi és belgrádi néprajzi múzeum valamint a Vajdasági Múzeum gyűjteményeiből válogatták a szakemberek, hogy méltón képviselje Jugoszlávia népi díszítőművészetét a május közepétől Magyarországon megnyíló néprajzi vándorkiállításon Budapesten, Salgótarjánban, Szombathelyen és Debrecenben.

A kiállítás anyagát hat területi egységre osztották a szervezők (alpesi, pannóniai, dinári, adriai, moravai és macedón), felölelve a néprajzi jellegzetességeket. A jugoszláv népművészetet elősorban nem a nemzetiségi hovatartozás határozza meg, hanem, hogy milyen kulturális hatások érték a történelem folyamán, milyen társadalmi, földrajzi, gazdasági körülmények között éltek az itt élő nemzetek és nemzetiségek. Tradicionális népművészet a jugoszláv, melynek alapja régi balkáni, illetve szláv motívumokig vezethető vissza.

A keleti és déli részeken a keleti és földközi hatás érezhető, az északi és nyugati részeken pedig Közép- és Nyugat-Európa hatása. A török hódoltság és népeink felszabadító harca nagyban befolyásolta a hagyományok átadását, átvesztését. Az említett népművészeti zónák között nincs éles határvonal, de mindegyiknek megvan a sajátos művészi kifejezőereje a ruhákon, ékszereken, háztartási eszközökön, szerszámokon, hangszereken, az ünnepek és a hétköznapi élet tárgyain. A kiállított tárgyak a XIX. és XX. századból valók, de magukon hordozzák az előző századok népművészeti hagyományainak bizonyos vonásait. Ebből is következik a kiállítás sokrétűsége, noha a leglátványosabbak a textíliák (szőttesek, blúzok, ingek, ruhák, szoknyák, mellények), melyek nemcsak változatos motívumaik, de a szövési, hímzési technikájuk következtében is páratlan szépséget képviselnek népművészetünkben. Példaként az adriai színes selyemhímzéseket, csipkéket említhetjük, de a piroti kilimek sem maradnak el szépségükben. Kilimeket a XVI. században — iszlám hatásra — kezdenek el készíteni színes gyapjúfonálból. Különösen értékes és szép díszítőművészet alakult ki a moravai zónában, mely a bizánci és szerb feudális művészet nyomait öltöztette meg. Jellemző rá a növények és mértani formák díszítőelemként való felhasználása és a színek művészi megkomponálása.

Külön figyelmet érdemel a macedóniai kulturális zóna, melyre nagy hatással volt a bolgár és görög kultúra. Gazdag hímzéseket találunk a ruhákon, melyeknek motívumai a bizánci korba nyúlnak vissza. Az öt-

Főkötő, Melence, 1890-ből

vösmunkák művészi értéke is szembetűnő a különböző ékszereken; láncok, gyűrűk, karcsatok, övek, fülbevalók sokféleségében gyönyörködhet a látogató, akár csak a magas művészi fokon készült barokk stílusú fametszetekben. Festett bútort (ágyat 1880-ból, tányértartót 1928-ból) is ebből a kulturális zónából láthatunk. Tanúi lehetünk a népi hímzés alkalmazásának modern ruhákon, blúzokon.

A dinári kulturális zóna legsajátosabb néprajzi eszközei a vonós hangszerek — guszlicák — melyekkel hősi énekeket kísértek. Ezek megmunkálása, faragása művészi kivitelről tanúskodik, akár csak a furulyák és a különböző faragott, vésett fatárgyaké. Ez alól kivételt képeznek azok a neolitikus kori tradíciót követő mázatlan fekete cserépedények, melyeket alig díszítenek.

Az alpesi kulturális zóna összeköti a jugoszláv népművészetet az Alpokban élő népek művészetével. Jellegzetes népművészeti forma a fafaragás és a fém megmunkálása. Kitűnnek és egyben tájjellegűek a fa méhkasok homlokzatára festett színes képek a Biblia és a mindennapi élet egy-egy jelenetét ábrázolva. Az országhatáron túl is ismert naivfestők képeinek ősei ezek. Látványosak az üvegre festett ikonok, faszobrok, mézeskalács-ütőfák, a jegyajándékba adott vésett és ék rovásos díszítésű guzsalyok stb.

Tartományunk népeinek művészeti hagyományát nyolcvan kiállított tárgy mutatja be, ezek közül húsz a vajdasági magyarság kultúrájának terméke. Ősrégi hagyomány termékei az ácsolt ládák — szuszékek —, alakjuk a szarkofágra emlékeztet. Jellegzetes növénymotívum a tulipán, szőlő és a szegfű. Gyakran túldíszítik a ruhákat, különösen a fiatalasszonyok öltözékét. A viseletben a fehér és sötét szín az uralkodó, de a díszítés már színes; női blúzok, kendők, fejdíszek, fejkötők tarkasága bizonyítja.

A kiállítás minden tekintetben felülmúlja elvárásainkat. Egy kis szép-

Suba, Uzdin, 1920-ból (A Vajdasági Múzeum anyagából)

séghibája azonban mégis akad; sajnáljuk, hogy dr. Nikola Pantelićnek, a jugoszláviai népművészet kiváló szaktekintélyének tájékoztató jellegű összefoglalóját — a kiállítás katalógusát — a hazai látogató nem kaphatta kézbe. Az említett kétnyelvű katalógust ugyanis Magyarországon adják ki. Ettől eltekintve azonban állíthatjuk, hogy kivételes esztétikai élménnyel gazdagodva hagytuk el a Vajdasági Múzeum néprajzi kiállítását.

SÁRVÁRI V. Zsuzsa

AMERIKAI FAMETSZETEK*

Ha a nyolcvanas évek küszöbén valaki azt merte volna mondani, hogy a fametszet lesz az időszerű amerikai művészet egyik legexpanzívabb műfaja, ugyancsak kevesen hittek volna neki. Ez a régi kifejezőeszköz az utóbbi egy-két esztendőben az óceánon túl szinte reneszánszát éli, s rácáfol mindazokra, akik kételkedtek képességeiben, hogy a legmodernebb grafikai formák versenyében is figyelmet érdemlő, korhű alkotói törekvéseknek válhat hordozójává.

* A kiállításra május folyamán a belgrádi Nemzeti Múzeumban került sor.